

GLASNIK

AVSTR. KRŠČ. TOBAČNE DELAVSKE ZVEZE

Izhaja vsak petek

Uredništvo:
Kopitarjeva ulica 6

Naročnina znaša:
celoletna . . . K 4.—
pololetna . . . K 2.—
četrletna . . . K 1.—

Posamezna številka
stane 10 vin.

Št. 50.

V Ljubljani, dne 14. decembra 1917.

Leto X.

Ženska volilna pravica.

Angleška spodnja zbornica je sprejela postavbo, po kateri dobe na Angleškem volilno pravico vsi moški, ki so stari 21 let; vojaki in mornarji pa smejo voliti že v starosti 19 let. Najbolj zanimivo je pa, ker je Anglež, ki je z njemu lastno trmo nasprotoval vsaki volilni pravici žensk, dovolil tudi ženskam volilno pravico. Volile bodo na Angleškem poslance vse ženske od 30. leta dalje.

Nas zanima v prvi vrsti dejstvo, ker so tudi ženske na Angleškem dobile volilno pravico. Borile so se za njo z vso vne-
mo, z vso silo, s tisto navdušenostjo, kate-
re je zmožna le ženska, če se njeno nežno
srce za kako reč vname. Pozdravljamo ta
napredek timbolj, ker so šele zadnja leta
razvile Angležinje najodločnejše delo za
svoja politična prava. Koliko se je pisalo
o borbi Angležinj za volilno pravico! Nore
ženske: to je bil takorekoč najmilejši iz-
raz, kadar so Angležinje pod vodstvom
svoje voditeljice Pankhurstove nastopile
živahnejše za pravice žensk. Borilke za po-
litične pravice žensk so zapirali, jim raz-
bijali shode, a ugnali jih niso: ponosni An-
glež je izprevidel, da gre ženski tista po-
litična pravica, kakor moškimi. Dal ji jo je!
Seveda: razlika v starosti ni pravična, je
krivična, a vedno le ne bo trajala. Začet-
ek je dober, prav dober.

Revolucijska Rusija je tudi dala žen-
ski aktivno in pasivno volilno pravico. A
v Rusiji vlada revolucija; naša sosedinja
na severu kipi, vre liki mošt; kdo ve, kaj
se še vse tam zgodi. Danes vlada tam Lje-
nin: boljševiki so odpravili takorekoč za-
sebno lastnino. Boljševiki danes, jutri: kdo
ve.

Pri nas v Avstriji? Saj vemo, kako da
reč glede na ženske politične pravice stoji.
V celi Avstriji sme menda samo v Ljub-
ljani ženska volilka sama voliti v občinski
zastop. Večje pravice dovoljuje ženski po-
stava o bolniškem zavarovanju, ki sme po-

stati tudi članica v načelstvu, nadzorstvu
in v razsodišču. To je pa tudi vse.

V deželni upravi nima ženska nobene
besede: ne sme voliti, ne more biti izvolje-
na; v državni zbor seveda ženska tudi ne
sme voliti, kaj še, da bi smela biti izvolje-
na! Plačevati sme in celo mora vse dav-
ke: direktne in indirektne; beseda ji pa ni
dovoljena, da tudi sama nadzoruje upravo:
ne sme jo v občini, ne more jo v deželni in
tudi ne v občinski upravi.

Ženski gredo vse politične pravice,
kakor moškimi. V sedanji vojski se vidi,
kako junaško prenaša ženska: bodisi de-
lavka, kmetica ali meščanka, vse gorje,
ki nam ga je nesrečna vojska naprtila.
Mož, sin, brat se bijejo na bojiščih: vojska
delavke doma se je strašno pomnožila.

Zelo malo poklicev je še, v katerih bi
ženska delavka ne delala. Delavce nado-
meščajo delavke na takih mestih, kjer bi
tega pred šibo svetovne vojske ne bil ni-
hče pričakoval.

Obrotnika in trgovca nadomestuje
ženska, uradnika tudi, zdravnika, da celo
v vojaških pisarnah in v drugih vojaških
napravah nadomešča ženska celo vojaka.

Naše kmetice so se v sedanji strašni
vojski zelo, zelo izkazale. Močnejših mo-
ških rok sicer ne nadomeste, a da ni grunt
še bolj opustošen, kakor je, ker ni umetnih
gnojil, se moramo vsi kmetici zahvaliti.

Čas je tak in vojska ga je ustvarila, da
bolj kot kdaj ženska, podčrtamo ženska
zahtevaj:

**Vun s splošno in enako žensko aktiv-
no in volilno pravico v vse zastopel!**

**Ženske! Na plan! Zahtevajte, kar Vam
gre! Slovenke! Zganite se!**

Iz mladosti dr. Kreka.

V »Carniolia«, Izvestju Muzejskega
društva za Kranjsko je objavil dr. Krekov
prijatelj dr. Josip Mantuani daljšo posmrtno.
Iz nje posnemamo, kar piše dr. Man-
tuani o Krekovi mladosti, ker obsega ta
opis reči, ki še našim bralcem niso znane.
Dr. Mantuani je zapisal:

Letos se listje zgodaj osipa; prvi je-
senski veter je piha na tla in kmalu bo
stegalo drevje golo vejevje proti nebu, ka-
kor da toži in plaka po izgubljenem na-
kitju. Kakor listje, padajo ljudje — in med
njimi je padel mož, kras naroda, njegova
zvezda voditeljica in opora, steber družbi;
narod pa stega roke proti nebu in tarna
ob nenadomestni izgubi edinega dr. Ja-
neza Ev. Kreka. Kaj da smo položili
v grob s tem možem, je najlažje posneti iz
dejstva, da ni mogoče označiti le količjakaj
pravilno dela, ki ga je izvršil v svojem
življenju, kam še njegove uspehe. Njegovo
življenje je zaključeno pred nami, vse, kar
je storil, je historično. In vendar bi moral
biti prerok, kdo bi se hotel osmeliti, da
oceni posledice in uspehe tega neumor-
nega dela; to moramo prepustiti bodo-
nosti, ki bo videla — tako upamo — dozo-
revajoče plodove njegovega truda in sa-
mozatajevanja.

Dr. Janez Evangelist Krek je bil ro-
jen 27. novembra 1865. pri Sv. Gregoriju
nad Sodražico. Tam je bil njegov oče na
ljudski šoli učitelj. Preživel je prva štiri
leta v rojstnem kraju. Tedaj je pa bil oče
premeščen v Komendo pri Kamniku. Tu
je začel tudi mali Janez posecati šolo in se
učiti pri svojem očetu. Pozneje je hodil v
III. razred v Kamniku. Ko mu je bil umrl
leta 1875. oče, se je preselila mati z dru-
žino na očetovo posestvo, imenovano
»Štok« v Selcih nad Loko. Tedaj je Janez
prišel v IV. razred v Loko. Leta 1876. se je
vpisal na gimnaziji v Ljubljani. Od II. do
IV. gimn. razreda je bil v l. 1878—1880 v
kn.-šk. Alojzijevišču. Srednjo šolo je do-
vršil leta 1884. in je vstopil v duhovsko
seminarijo. Dopršil je bogoslovske študije
leta 1888. in je bil posvečen 22. julija tega
leta. Priznana njegova nadarjenost je na-
gnila tedanjega knezoškofa dr. Missio, da
ga je poslal na Dunaj v Avguštinje, to je
dvorni zavod za višjo duhovniško na-
obrazbo, čeravno bi bil šel Krek rajši ka-
planovat na deželo. Razen vseučiliških in
domačih študij je proučeval v tej dobi na
Dunaju tudi politične in socialne odnošaje,
obiskoval razna predavanja in sestanke, v
kolikor je to pripuščal strogi dnevni red
v zavodu. To dobo je izrabil tudi v to, da
se je v občevanju s svojimi tovariši priučil
praktičnim potom slovanskim jezikom: če-
ščini, poljščini, rusinščini, ruščini in hrva-
ščini; vse te jezike je govoril lahko in do-
bro. A ne le, da jih je govoril; njegovi to-

variši so ga seznanili tudi s slovstvenimi deli svojih najuglednejših pisateljev. Od tu je prodiral samostojno dalje in proučeval posebno znanstveno literaturo slovanskih plemen, pred vsem zgodovinsko, filozofsko in sociološko, poleg te pa tudi leposlovna, pred vsem pesniška dela.

Pri vsem tem pa nikakor ni zapostavljal glavnega smotra svojega bivanja v Avguštinaju; na prvem mestu so bile teološke študije, pred vsem dogmatični in eksegetični problemi. Njegov veliki duh je imel vedno nekaj nepremagljive novotvorne sile v sebi, ki je proniknila ob priliki na dan. Z okostenelimi sistemi in okorelimi nazori je bil vedno sprt — in temu razmerju je dal duška tudi napram svojim profesorjem. Navzlic vsemu temu je napravil rigorozne z odliko. Občudovanje je vzbujala njegova duhovita disertacija o listih sv. Pavla. Izvršil jo je menda v 14 dneh. Promoviral je meseca maja l. 1892. in takoj zapustil dunajski zavod.

Z njim je izginila iz Avguštinaja najmarkantnejša postava izmed mladih duhovnikov. Že tu je poizkušal zbirati tovariše okoli sebe in protiviti se zastarelim, kitastim odnošajem. Ex ungue leonem.

In ko je zapuščal Dunaj mladi doktor, je imel v osnovnih potezah tudi že gotov svoj program za delovanje v domovini. Ta načrt je kulminiral v dveh točkah: razločitev duhov po načelih in gospodarski podvig naroda. Tem prvinam svojega načrta je ostal zvest do konca, dasi jih je razširil v posameznostih. Kakor čarovnik, je razvijal iz njih vedno novih, širših in globokejših idej.

Domu dospevshega je poslal škof z dekretom 25. maja 1892. v Ribnico kaplanoval. Nastopil je novo službo 4. junija. A bil je na tem mestu samo do 29. avgusta, ko so ga pozvali k stolnici v Ljubljano za vikarja. Tu je pastiroval od 30. avgusta 1892 do 30. septembra 1895. Že leta 1894 in 1895. je bil suplent v bogoslovnici. Z dnem 1. oktobra 1895 pa je postal profesor teo-

logije na novoustanovljeni stolici za fundamentalno bogoslovje in modroslovje. Kot učitelj mladega duhovskega naraščaja je deloval do l. 1916., ko je stopil v stalni pokci. Inel je pa dalje časa dopust kot državni poslanec.

Politično delo je začel takoj, ko se je vrnil domu. Baval se je s temi vprašanji že na Dunaju, a le zase, bolj informativno in oblikujoč smer svojim idejam. Že ob l. katoliškem shodu je pokazal, kam gre njegova pot: ločiti duhove po svetovnem nazoranju in pomagati gospodarsko proletarskim slojem, v prvi vrsti po konzervativnih društvih in potem po hranilnicah. Precej za delavci je hitel pomagat kmetu; uvedle so to delo »Črne bukve kmečkega stanu« leta 1895. — Od te dobe sem je sledila organizacije organizaciji. Zbiral je trpine in brezpravne v sklenjene vrste, da pomorejo svojim težnjam do veljave. A ni jih zbiral samo v fizično učinkujoče mase, ampak skrbel je tudi za njihovo duševno izobrazbo v raznih društvih, ki jih je združeval v zveze. Od katoliškega delavskega društva v Idriji (1894) pa do »Gospodarske zveze« in »Zadružne zveze« — kako ogromno delo v gospodarskem, političnem in narodnem zmislu! A to poglavje je neizčrpljivo in naša revija se ne more globlje spuščati v vse te podrobnosti in posameznosti, dasi so za Krekovo življensko delo zelo važne in značilne.

× × ×

Dr. Mantuanijevo posmrtnico dr. Kreku moram v malenkostih popraviti, da dr. Izidor Cankar ne bo v Mohorjevi posmrtnici vsled Mantuanijeve priznane avtoritete netočen. 1. Meni je dr. Krek večkrat pripovedoval, da se je že v gimnaziji naučil vseh slovanskih jezikov, to sem že v »Naši Moči« zapisal. 2. Dr. Mantuani je zapisal, da bi bilo Katoliško delavsko društvo v Idriji (pravilno ime: Katoliška delavska družba v Idriji) ustanovljeno leta 1894., to je najbrž tiskovna pomota, ker je Katoli-

ško delavsko družbo v Idriji na dr. Krekovo iniciativo ustanovil katehet Oswald leta 1893., O. še živi. Glede na to prvo našo delavsko organizacijo je zapisal dr. Krek 29. januarja 1894 v »Slovenčevem« članku »Obletni račun«:

»Tudi idrijski katoliški domoljubi so z velikim trudom osnovali prepotrebno delavsko društvo — prvo na Kranjskem, ki je zares velikega pomena za idrijsko mesto. Tudi te moramo zapisati letos z debelimi črkami med — odličnjake.« 3. Dr. Mantuani je dalje zapisal, da je dr. Krek precej za delavci hitel pomagat kmetu. Splošno ima naša javnost ta vtis, da je pričel dr. Krek delati med delavci, a temu ni bilo tako; pričel je delati za vse delavne stanovce; kmečki, obrtni in delavski stan. 4. Kdaj je dr. Krek na političnem shodu prvič nastopil? To je zanimiva reč. Pred več leti mi je bil enkrat na tozadevno vprašanje odgovoril, da je govoril prvič na shodu v Loki, zdi se mi, da je rekel leta 1892., a z gotovostjo tega ne morem trditi. »Prišel sem slučajno v Loko, prej nisem vedel za shod, pa sem govoril prvič ljudem na političnem shodu.« Mogoče je še kdo, ki bi to znal. Zdi se mi, ne vem pa ne natančno, da je bil to shod škofjeloškega Katoliškega političnega društva. Če je to društvo vodilo zapisnik o svojih priredbah in če ga kdo ima, naj se ta reč dožene; bi bilo prav. 5. Na Vestfalskem je dr. Krek misijonaril leta 1899., ne leta 1898. Prvo njegovo pismo z Vestfalskega je objavil »Slovenec« 1. majnika 1899.

Dne 22. aprila 1899. je »Slovenec« izdal oklic »Someščani«, ker se je takrat naša stranka udeležila občinskih volitev v Ljubljani. Kandidirali so tudi proti njegovi volji dr. Kreka v občinski zastop. Branil se je z vso silo, češ da kot državni poslanec (zastopal je takrat V. kurijo na Kranjskem) ne bi mogel zastopati koristi volilcev z vso močjo v občinskem zastopu. Govoril je še na prvem volilnem shodu v Katoliškem domu, uvedel tudi pripravljana

H. Conscience:

Revni plemenitaš.

»O gospod!« prestrašeno zakliče najemnica, »ne, to ne more biti!«

»Žalostni ste in plakate nad nesrečo,« nadaljuje mladi mož, »ali ne umevate, kako mojo dušo razjedata bolest in kes? — Ni trenutka in nove bolečine me obiskujejo? O, mesce in mesce sem prosil Boga sreče, da jo zopet vidim — končno sem premagal vse ovire — lahko ji rečem nevesta, osrečiti jo smem... Veselo in nepotrpežljivo sem se bliskovito hitro vračal domov... zdaj pa živim v strašni samoti!... Misliti si moram, da je morebiti revna in da umira v bedi — znati, da je moja ljubica, moja plemenita Lenora nesrečna, a jo le ne morem dvigniti iz ponižanja! — Šteti moram dneve njenega trpljenja v obupu in niti ne vem, če jo ni so bolesti usmrtili!...«

Globoka tišina je sledila žalostni mladenci; tožbi; najemnica je sklonila glavo na prsi; globoko je bila ginjena. Čez nekaj trenutkov ga je poizkušala tolažiti, rekoč:

»O, gospod; umevam, da zelo trpite — a čemu obupavati? Kdo ve, če ne dobimo nepričakovano poročila o naši gospi? Bog je dober. Uslišal bo naše prošnje... Veselje, ker se je povrnila, povzroči, da bomo naše bolečine pozabili!«

»Naj se vaša nada uresniči, ljuba žena. Minulo je pa že sedem mescev, odkar je odšla. Tri mesce se kreta že na stotine ljudi, ki poizvedujejo, kaj da je z njo; v vseh mestih smo poizvedovali po njej, a nič se nam še ni poročalo; najmanjšega znamenja ni, da še živi! Moja pamet mi zapoveduje, naj ne obupam, a moje srce, nepotrpežljivo in krvaveče, mi neprestano kliče: Izgubil si jo, za vedno si jo izgubil!«

Vstal je. Zapustiti je nameraval Grm, da zapusti najemnico, kar dvigne presečen glavo in pokaže s prstom na pot:

»Slišite li kaj?«

»Konj dirja,« je odgovorila najemnica, ki ni vedela, zakaj da se je gospod razburil.

»Revež blazni,« je rekel mladi mož, zdihnil je in se žalostno smehljal: »Kaj me zanima konj, ki dirja tu mimo!«

»Poglejte, v drevored je krenil,« je zaklicala najemnica, ki se je vedno bolj

razburjala: »Moj Bog, sel prinaša gotovo kako poročilo. Bodi srečno!«

Res je pridirjal jezdec skozi vrata; ustavil je konja, kakor hitro je zapazil, da mu hitita gospod in najemnica naproti. Razedlal je, potegnil pismo in ga izročil gospodu Grinzelova:

»Gospod Denecker, od notarja prihajam, ki mi je zapovedal, naj kakor mogoče hitro izročim to pismo.«

Po teh besedah je peljal konja v hlev. Gustav je hitro odtrgal pečat; najemnica ga je radovedno gledala.

Ko je prečital prve vrste, je obledel; potem se je pa stresel, z dvignjenima rokama je veselo zaklical:

»Hvala Bogu! Zopet smo jo našli!«

»Gospod — gospod —!« je zaklicala najemnica, »dobro poročilo?«

»Da, da — vsi se veselite! Lenora živi; vem, kje da biva! Pripeljem jo sem,« je odgovoril Gustav ves srečen; hitel je proti hiši, klical po imenih svoje sluge in jim rekel:

»Hitro popotni voz — angleške konje — moj kovčeg — moj plašč! Hitro! Hitro!«

Sam je pomagal in nosil skupaj reči, ki so potrebne ob potovanju ter jih dajal

agitacijska dela, nato pa odpotoval na Vestfalsko še prej, ko se je volilo. Pisma z Vestfalskega je pisal dr. Krek sproti, res na Vestfalskem. Rekel mi je kmalu, ko se je vrnil z Vestfalskega: »Da vse prav izpoznam, sem se vozil po Vestfalskem v I., II., III. in IV. razredu.« M. M.—c.

× × ×

Iz poslaniške zbornice je pisal dr. Krek dne 29. junija 1917 tole pismo:

Tako le mi je. Vsi drugi morejo domov, jaz — ne. Dela čez glavo, konferenc, sej itd., eden mora. Zdaj na Koroško, zdaj na Češko, zdaj s to, zdaj z drugo stranko.

Pa s tem delom ubijam provincializem iz Kurjevasi. Moja pot je vedno — poznate jih — nekam drugačna, nego drugih sodobnikov. I v politiki. Pa navrh se pride vendarle!

Truden sem pa in nekaj jelovške sape mi kepira v meh. V sredo seveda ne morem. (Šlo je za nek sestanek tobačnega delavstva. Op. ur.) Sporočite moj pozdrav vsem, pa to, da se uprava trudi produkcijo tobaka doma zvišati, seveda na tak način, da plačuje Bošnjakom kilo po 1 K 40 vin.

Pa to, da je delavstvo sestavni del našega naroda in vsled tega, ker je prvi umeval demokratično misel in prvi šel za njo v boj, v tem zmislu prvoboritelj v pravem pomenu besede.

Slobodna, zedinjena Jugoslovenija more dati kruha in prostora za napredek in razvoj vsem svojim sinovom in hčeram, mora tudi tiste pozvati nazaj, ki preko oceana bogate strica Jonatana.

Nemška nadvlada strta pomenja tudi našemu delavstvu novo, prosto pot — pridnosti in darovitosti.

v voz, ki so ga privlekli iz remize. Vpregli so konje, ki so bili nepotrpežljivi in so hiteli kakor ieleni, da so le precej čutili bič.

Liki veter hitro se je odpeljal voz skozi vrata po cesti proti Antwerpnu.

Enajsto poglavje.

V duhu odpotujmo tudi mi v francosko mesto Nancy, kjer poiščimo gospoda pl. Vlierbeke in njegovo hčer.

Podajmo se v ozke ceste v takozvanem starem mestu. Ustavimo se pred skromno čevljarjevo prodajalnico.

Skozi prodajalno po stopnicah... še višje!... Odprimo mala leva vrata...

Revno izgleda tam, dasi je vse čedno in okusno. Preproge postelj so bele kot sneg; peč se lesketa, tla so po vlamski navadi potresena s peskom.

Pred odprtim oknom cveto cvetice in se solnčijo. V kletki se nahaja kanarček.

Vse tiho v sobi! Samote ne moti noben šum.

Pri odprtem oknu sedi mlada deklica, ki tako živahno šiva, da ne vidiš drugega, kako hitro da premika desno roko.

Demokracija delavstva ni demagogija; lestve, ki jih postavlja kvišku, so za vse, ne le za enega. — Zdravi!

Ves Vaš

Krek l. r.

× × ×

Dne 19. avgusta 1917 je pisal rajni dr. Krek: Danes sem toliko čvrst, da se mi hoče pisati. Sapa, srce, utrujenost.

Na Jesenicah je bilo dobro, prav dobro. V okraju, kjer sem z velikim naporom opravil še sedem shodov tudi all right.

Centralizem nikjer več ne more naprej. Panan je, treba ga je le še osamljenega izstradati pa brez podmorskih čolnov, nego le z veselim odkritim delom na jasni plani.

Ko mi mehovi dopuste in živci, — kapi bi rad ušel še nekaj časa, dokler mi svobodna, zedinjena, demokratična domovina ne da groba, — bomo v Ljubljani imeli večji del. sestanek. Pozdravite vse naše doma in kjer so!

Zdravi!

Vaš nestalnega bivališča

Krek l. r.

× × ×

Okraj, ki ga je v tem pismu imenoval, je seveda kamniški okraj.

S. K. S. Z.

S. K. S. Z. so došli sledeči dopisi:

Slavna S. K. S. Z.! Na Vaš cenjeni dopis povodom smrti nepozabnega našega prvoboritelja na takorekoč na vseh poljih javnega človeškega pokreta, zlasti še na polju slov. katol. izobr. organizacije dr. J. E. Kreka z dne 9. oktobra t. l. Vam javlja predsedstvo slov. katol. izobraževalnega

Obleka mlade deklice je zelo skromna, a tudi zelo okusna; vse, kar nosi, je tako ljubko, da se ti zdi, svežost in veselje do življenja jo obdajata.

Uboga Lenora, to ti je toraj usojeno! Plemenito tvoje pokoljenje skrivaš pod streho delavskega stanovanja; daleč od svoje domovine se skrivaš pred zasmehovanjem in zaničevanjem; neutrudljivo delaš proti bedi in proti pomanjkanju; žalostna je, srce so ji raztrgale nezaceljive rane sramote in obupanja.

Beda je utisnila tvojemu obrazu gotovo rumeno barvo pomanjkanja, žalost je strgala srce, tvojim očesom vzela blesk... Umirajoča cvetka, ki jo razjeda tako gorjel....

O, hvala Bogu, temu ni tako! Junaška kri, ki se ti v tvojih žilah preteka, te je okreplila proti udarcem usode. Še lepša si, kakor prej. Trpljenje v tesnem prostoru ti je sicer izbrisalo rjavo polt s tvojega obraza, a tem ginjivejša je zato nežna barva tvojega obraza, tembolj belo plemenito tvoje čelo, tem svežejša rdečica tvojih lic. Še se tvoje črno oko lesketa ognja in življenja pod dolgimi obrvmi; fina tvoja usta obdaja očarujoči, sladki deviški smeh.

društva sledeče: Pogreba se od našega društva z ozirom na časovne razmere ni mogel nihče udeležiti. Vznak naše velike žalosti smo razobesili raz župnišče, kjer ima društvo in hranilnica svoje prostore, črno zastavo. V cerkvi se je rajnekega v nedeljo dne 14. oktobra spominjal v primernih besedah domači g. župnik, povdarjajoč, da je bil umrl vnet zagovornik prava sv. cerkve in vernege slovenskega naroda v njegovih verskih, narodnih, združnih, političnih in gospodarskih stremljenjih, da je bil mož, ki je živel, trpel in umrl za srečnejšo bodočnost slovenskega kmeta, delavca in celokupnega naroda. Za njegov dušni mir in pokoj smo tudi skupno v cerkvi molili. Odbora izobraževalnega društva in hranilnice sta tudi preskrbela, da se je obhajala tudi pri nas in sicer v ponedeljek dne 22. vinotoka slovesna sv. maša zadušnica za njegov večni blagor, pri kateri je sprejelo tudi nekaj članov društva in posojilnice sv. obhajilo. Za dr. Krekov spomenik je sklenil odbor hranilnice darovati 40 K, odbor društva pa 10 K. Denar se je odposlal na uredništvo »Mira«. Da naše ljudstvo tembolj spozna velikega rajnekega in da se oklene tembolj njegovih zlasti iz okrožnic Lenona XIII. črpanih idej, da ga pozna ne samo po imenu ampak tudi po značaju in zunanosti, se je v ta namen razpečalo med ljudi nekaj njegovih razglednic in si jih še bo. Preskrbela se bo tudi, da se po dolgem premoru pri prihodnjem zborovanju naše »Zarje« predava tudi o dr. Kreku. Dr. Krekov duh naj živi in njegova velika misel naj se kmalu uresniči! — Katol. slov. izobraževalno društvo »Zarja« v Kazazah. — Hranilnica in posojilnica v Kazazah.

Kmetijsko bralno društvo št. IIj v Slov. Goricah. Slavno predsedstvo! Manjka besedi, da bi izrazili bolešt nad pretresljivo novico o dr. Krekovi smrti! »Slovenec« nam jo je naznanil 10. vinotoka! Razobesili smo žalno zastavo na »Slov. Domu« do sobote večera, ko je zakril grob velikana! Hrepenelo je Bralno društvo poslati zastopnike k pogrebu, da tudi tam potočijo solzo gorja in izgube, katero občuti posebno obmejni št. IIj, a žal zaprek je bilo preveč! Poslalo se je 25 K za blagopokojnikov spomenik, 22. vinotoka je bila zadušnica za nepozabnega in predavanje o njegovem življenju se bo vršilo enkrat po zimi. Naročilo se je več slik velikih in malih, katere tudi priprost človek s svetim spoštovanjem kupi ter hrani. Dr. Krekova oporoka je sedaj naše geslo! Daj Vsemogočni, da dnevi suženjstva skoro minejo! Daj, da mine vedni strah pred krutim, nasilnim ter brezobzirnim nasprotnikom!

Katol. slov. izobraževalno društvo na Viču-Glincah je pisalo: Slavno predsedstvo S. K. S. Z. v Ljubljani! Morda je ni župnije, katero bi bila tako bridko zadela vest o nenadni smrti dr. J. E. Kreka, kakor župnija Vič. Saj v župniji stanuje velik del tobačnega delavstva, ki je pokojnega Evangelista po vsej pravici imenovalo svojega očeta. Naselbina Rožna dolina, ki je posejana s prijaznimi delavskimi hišicami, obdanimi z vrtički, stoji v prvi vrsti po zaslugi pokojnega Evangelista in bi se morala, kakor je nekdaj rekel, imenovati Krekova dolina. Kršč. soc. izobr. organizacija v župniji je imela pokojnega večkrat v svoji sredi. Bodril jo je v krasnih govorih k edinosti in k vztrajnemu delu. Zato se mu

je pa tudi župnija ob pogrebu izkazala hvaležna. Na Vašo pozivno okrožnico to nanznamo. Skoro polovico župljanov se je udeležilo pogreba, med njimi Katol. slov. izobraževalno društvo z odborovo deputacijo (dasi je bilo menda to namenoma v »Slovenčevem« popisu sprevoda izpuščenno). V župni cerkvi se je bralo za pokojnega več sv. maš. Nekateri župljani so darovali namesto za venec na krsto pokojnega za domačo Vincencijevo družbo. Pri zadnji društveni predstavi dne 4. novembra se je nabral za njegov zaslužni spomenik znesek 30 K, katerega Vam pošiljamo pri tej priložnosti. Kakor hitro izide njegova igra »Ob vojski«, jo nameravamo uprizoriti ter se pri tem zopet spominjati njegovih zaslug. Sploh pa ostane v župniji hvaležnost do pokojnega Evangelista in spomin na njega neizbrisljiv. Tako vemo ceniti moža, ki je znal družiti needinost, blažiti bridkost, lečiti rane, ne cenimo pa tistih, ki v preresnih časih proti Evangelistovemu načelu s hujskanjem kršijo edinost, širijo razdor, ki nas lahko pokoplje za vselej. — (Evangelista je zelo užalostilo, ker je odpadla viška rajfajznovka od njegove ljube mu Zadružne Zveze. Op. uredn.)

Kat. slov. izobraževalno društvo v Vogrčah, p. Pliberk. Na Vaš poziv je tukajšnje k. sl. izobraževalno društvo dne 22. oktobra t. l. dalo za **†dr. Kreka** opraviti »Requiem«, katerega se je društvo udeležilo in med kojim so nekateri društveniki pristopili k sv. obhajilu, ter ga darovali za dušo nepozabnega rajnika. Ako bodo razmere dovolile, se bo v društvu priredilo ob priliki tudi predavanje o življenju in delovanju **† dr. Kreka**.

Bralno društvo Konjice. Z ozirom na cenjeni dopis z dne 9. oktobra 1917 nanznamo, da se je opravila za dušo nepozabnega **dr. Kreka** slovesna sv. maša pri kateri je pel pevski zbor »Dekliške zveze«. Pri shodu 4. nov. je bilo predavanje o **dr. Kreku**. Za društvene prostore smo naročili sliko **dr. Kreka**.

Narod zahteva!

— **Občinski odbor občine Vič** se soglasno pridružuje izjavam vseh slovenskih strank za državnopravno deklaracijo z dne 30. maja 1917. Izreka zahvalo prevzvišenemu knezoškofu **dr. Antonu Bonaventuri Jegliču** za tako odločni javni nastop ter vsem voditeljem slovenskega naroda, kateri so izjavili podpirati majniško deklaracijo v prosep in srečno bodočnost Jugoslavije. Izraža Jugoslovanskemu klubu iskreno sožalje nad prerano izgubo buditelja jugoslovanske misli **dr. Janeza Ev. Kreka**. Odbor izreka tudi najsrčnejšo zahvalo papežu **Benediktu XV.** in cesarju **Karlu I.** za neumorno prizadevanje, da bi med razdvojenimi narodi zopet zavladal vroče zaželjeni mir. Jugoslovanskemu klubu kliče odbor: Neustrašeno, brezobzirno za narodne pravice naprej do končnega cilja z zavestjo, da stoji za Vami res pravi slovenski narod kot en mož! Ta predlog je bil soglasno sprejet.

Dr. Šusteršiču, kot ubežniku iz Jugoslovanskega kluba v najizrazitejšemu momentu pa kliče odbor: Vi niste Slovenec in vsak, ki z Vami čuti, t u d i n e ! Kajti Vi, kakor se je izjavil prevzvišeni knezoškof, opravljate med slovenskim narodom

k r i v o d e l o. Nehajte torej s tem delom v slovenski javnosti, kajti narod Vam ne zaupa ničesar več! Ta predlog je bil z večino sprejet. — Za občinski odbor na Viču: župan **Oblak**.

— **Občina Sora za deklaracijo.** Pri občinski seji dne 30. novembra se je občinski odbor soglasno izrekel: 1. za deklaracijo Jugoslovanskega kluba z dne 30. maja. 2. Je izrekel vsem poslancem Jugoslovanskega kluba toplo zahvalo in popolno zaupanje. 3. Naproša poslance, da kadarkoli morejo, nastopajo za skorajšnji mir v smislu papeževe note. 4. Ogorčen obsoja izstop dveh poslancev iz Jugoslovanskega kluba in ju poziva: Proč iz politične javnosti!

+ **Občinski odbor Gorenji Logatec** je sprejel v svoji seji z dne 3. novembra soglasno sledeči sklep: Občinski odbor izreka poslancem Jugoslovanskega kluba svoje zaupanje in se pridružuje majniški deklaraciji za ustanovitev jugoslovanske države v mejah avstrijske monarhije.

— **Občinski odbor občine Sežana** je v svoji seji dne 2. decembra t. l. z največjim navdušenjem soglasno sklenil sledečo izjavo: Jugoslovanski klub vstraja z neomahljivo vstrajnostjo na deklaraciji 30. majnika t. l. Pogumno naprej po začrtani poti do popolne rešitve! Slava Jugoslovanskemu klubu in posebno njega načelniku **dr. Korošču**, ki mu sledimo vsi. Obenem izreka odbor sežanske občine najnižje zaničevanje **dr. Šusteršiču** in njega oprodam. Župan: **Stolfa Fran**.

+ **Deklaracija naših in čeških delegatov**, podana v otvoritveni seji avstrijske delegacije, se glasi: Naš narodni razvoj more biti zasiguran le, ako bo priznana pravica samoodločbe naših narodov v najpopolnejši meri, splošno, očitno in jasno brez zahrbtnosti in ako bodo podane nepreklicne, vsake dvoumnosti proste, popolnoma obvezne garancije, da bo ta pravica brez odloga vzeta v razpravo. Podpisani: **Stanek, Udržal, dr. Korošec, dr. Körner, dr. Zahradnik, Klofač, dr. Laginja**, cesar delegatom obilno uspeha pri skupnem delu za domovino.

— **Zastopstvo jugoslovanskih akademikov pri načelniku »Jugoslovanskega kluba**. Dne 3. t. mes. je vročilo zastopstvo jugoslovanske akademične mladine načelniku »Jugoslovanskega kluba« **dr. A. Korošču** spomenico na Jugoslavijo. Načelnik jo je sprejel vzradoščen in v odgovoru izjavil sledeče: »Veseli me, da vidim celokupno mladino okrog nas. Sporočite ji, da naša stvar stoji dobro in da se smemo nadejati boljše bodočnosti. Vsi se moramo strniti v eno čvrsto in neprodarno falango in preko tistih, ki uskakujejo v drug tabor in sejejo razdor, je treba enostavno iti dalje. Izročite mladini še enkrat najsrčnejšo zahvalo in pozdrav!«

† Viljem Pfeifer.

V Krškem je umrl dne 9. decembra g. **Viljem Pfeifer** po dolgi bolezni. — Pokojnik je bil eden starih slovenskih narodnjakov, ki so javno nastopali že tedaj, ko se je še nemčurstvo šopirilo po naših večjih in manjših mestih in trgih. Bil je mnogo let državni in deželni poslanec. V visoko politiko ni posegal, pač pa je bil po-

slanec zelo marljiv za podrobno delo in je bil v vednem stiku z volilci svojega okraja. V družabnem občevanju je bil ljubeznjiv tovariš, značaja bolj mirnega in tihega; mrzel je razpore med Slovenci in imel je pred očmi vedno koristi celokupnega naroda. — Zadnja leta ga je ovirala bolehnost, da ni več mogel izvrševati posle poslanca, zato se je umaknil iz javnega življenja in živel samo svoji družini. — Previden z Bogom je te dni umrl obžalovan od lastne rodbine in od hvaležnega mu slovenskega naroda, ki mu je bil vedno zvest in delaven sin. — Naj počiva v miru blagi mož!

Okno v svet.

Zaprte plinarne. V Gradcu, Budimpešti in v Mariboru so zaprli plinarne, ker nimajo premoğa. Budimpeštansko in graško časopisje strašno zabavlja, Ljubljanci se pa škodoželjno smehljamo, ker vse te prijetnosti, s katerimi nas je seznanila vojska že tako dobro poznamo, da smo se jih takorekoč popolnoma privadili. Plinarne zapirajo, ker ni dovoz premoğa čisto nič urejen.

Odškodnina, ker je moža zaklal. Vdova monterja **Ivana Ederja**, ki ga je bil 27. majnika 1916 na Dunaju v Pratru zabodel nadporočnik **Friderik Hoffmann**, je nadporočnika, katerega je vojno sodišče od uboja oprostilo, tožila za odškodnino. Dunajsko civilno deželno sodišče je pa prisodilo vdovi odškodnino letnih 552 kron, ki ji jih mora nadporočnik plačevati od 1. junija 1916 dalje, dokler bo vdova živela.

Izdajatelj **Fran Ullreich**, Dunaj. — Odgovorni urednik **Mihael Moškerc**. — Tisk **Kat. Tiskarne**.

Najboljša in najcenejša zabava
v Ljubljani je v

Kino Central

v deželnem gledališču.

Obiskujte vedno »Kino Central«, kjer se za mal denar dobi bogato razvedrilol

Gospodarska zveza v Ljubljani

ima v zalogi

jedilno olje, čaj, kakor tudi vse drugo specerijsko blago.

Oddaja na debelo!

Za Ljubljano in okolico je otvorila

mesnico

v semenišču v Šolskem drevoredu
kakor tudi

specerijsko trgovino

na Dunajski cesti št. 30.

Kdor pristopi kot član h „Gospodarski zvezi“, dobi izkaznico, s katero ima pravico do nakupa v mesnici in trgovini.